

Pojasnilo glede navedb v poročilu varuha človekovih pravic o vlogi državnega tožilstva pri obravnavanju primerov sovražnega govora

Popolnejši komentar in temeljitejšo oceno stališč varuhinje človekovih pravic, navedenih v njenem Letnem poročilu za 2008, bo mogoče dati šele po celostni seznanitvi s poročilom.

V uvodnem delu poročila se varuhinja sprašuje, kdo in kako bi lahko učinkovito preganjal in kaznoval sovražni govor. V poglavju »Etika javne besede« je zapisan podnaslov, da je treba sovražni govor bolj odločno omejiti in sankcionirati. Po mnenju varuhinje je »za zaježitev« pojavov sovražnega govora »ključna praksa organov pregona, predvsem tožilstva«, »ki bi z dobro pripravljenimi obtožbami lahko precej prispevalo k odkrivanju in kaznovanju sovražnega govora, s tem pa tudi k večjemu ozaveščanju javnosti«. Ob takšnem mnenju varuhinje velja omeniti, da je državno tožilstvo edini organ uradnega kazenskega pregona, odkrivanje kaznivih dejanj je naloga policije in ne tožilstva.

Represija je zgolj eno izmed sredstev za boj proti kriminaliteti. V družbenem reagiranju zoper kriminaliteto, tudi ko gre za kaznivo dejanje po 300. členu KZ in 297. členu KZ-1, ima prednost preventiva in ne represija. Kazenskopravna obravnava sovražnega govora je skrajni ukrep (ultima ratio). Odločilno je preventivno delovanje **vseh** družbenih sil, države in civilne družbe, tudi varuha človekovih pravic, da do kaznivih dejanj sploh ne bi prišlo. Poudarek mora biti na osveščanju, izobraževanju in drugih dejavnostih za **preprečevanje** sovražnega govora, ne pa na njegovem kazenskopravnem sankcioniranju, kar poudarja varuhinja. Njeno zavzemanje za represijo ni skladno z načeli delovanja ombudsmana.

Varuhinja v uvodnem delu poročila pod poglavjem »Ugotovitve, mnenja in predlogi« zapiše, da ne more poročati o uspešnem delu tožilstva na področju »kršitve vzbujanja verske nestrpnosti« (?) ter v nadaljevanju poda mnenje, da bi na področju učinkovitega pregona in kaznovanja sovražnega govora moralo več narediti predvsem tožilstvo z dobro pripravljenimi obtožbami.

Varuh lahko obravnava tudi širša vprašanja, vendar pa ga zakon zavezuje, da oceno dejstev navede v zvezi z okoliščinami obravnavanega **posameznega** primera. V sicer zelo obsežnem Letnem poročilu za 2008 nismo zasledili primera, ki bi obravnaval delo tožilstva ob sumu spodbujanja verske nestrpnosti, niti primera, ki bi utemeljeval mnenje, da obtožba tožilstva v konkretnem primeru pregona sovražnega govora ni bila dobro pripravljena. Nobeden od primerov, ki so predstavljeni v poročilu, ne obravnava posameznega primera, ki bi utemeljeval takšno oceno in mnenje.

V Letnem poročilu za 2008 se varuhinja v poglavju »Etika javne besede« sklicuje na prejšnja letna poročila, ko zapiše, da je pri pregonu kaznivih dejanj, storjenih z vzbujanjem,

razpihovanjem in širjenjem verske, narodnostne ali rasne nestrpnosti, ter kaznivih dejanj, storjenih z diskriminatornimi motivi, pogosto zaznati podcenjevanje njihove nevarnosti. Prav tako se poročilo sklicuje na čas »v **preteklosti**«, ko so »večkrat izpostavili neresno obravnavo posameznih ovadb oz. naznanil«, »saj se na posamezna ravnanja pristojni organi pregona sploh niso odzvali«. Tako se do teh zatrjevanih izkušenj varuhinje o podcenjevanju nevarnosti sovražnega govora in o neresni obravnavi posameznih ovadb, ki naj bi jih varuh človekovih pravic obravnaval v obdobju pred letom 2008, ni mogoče argumentirano opredeliti, saj ni znano, na katere posamezne primere naj bi se te trditve nanašale.

Poročilo varuha za leto 2008 v istem poglavju govori o nedopustni praksi, da je tožilka zahtevala prevod listin, ki so bile priloga kazenske ovadbe. Pri tem besede iz ovadbe, s katerimi naj bi bilo storjeno kaznivo dejanje, neumestno primerja z besedno zvezo »Juden Raus!«, ki je vsakomur jasna in razumljiva ter zaključí, da to gotovo ne kaže na resno in dosledno kaznovalno politiko. Državna tožilka, ki je zadevo obravnavala, je res pozvala ovaditelja, da prevede iz angleškega jezika sorazmerno obsežno gradivo, priloženo kazenski ovadbi. Ta je bila kasneje zavržena, ker ni bilo utemeljenega suma storitve kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti. Ne glede na poziv za prevod v slovenski jezik, je tožilka v času, ko so se prevajale priloge k ovadbi, redno in koncentrirano obravnavala zatrjevani sum storitve kaznivega dejanja. Primerjava tega primera v poročilu varuhinje z besedno zvezo »Juden Raus!«, ki z obravnavanim primerom nima nobene podobnosti ali povezave, je zato zavajajoča in neutemeljeno namiguje na vsebinsko nepravilno obravnavo kazenske ovadbe.

Takšne vsebine Letnega poročila za 2008 ni mogoče povezovati z oceno, da »ne kaže na resno in dosledno kaznovalno politiko«, pač pa prej z nerazumevanjem vloge kazenskega pregona v pravni državi, morda celo s podcenjevanjem dela državnih tožilcev .

Poročilo varuha za 2008 z veliko lahkoto in brez prepričljivih argumentov zapiše težke besede o delovanju državnega tožilstva. Državni tožilci opravljajo strokovno zahtevno in odgovorno delo ter ni dvoma, da pri tem prihaja in bo prihajalo tudi do napak. Odpravljanju napak ter zagotavljanju strokovno pravilnega in zakonitega dela državnih tožilcev je namenjen strokovni nadzor, ki ga redno opravlja Vrhovno državno tožilstvo RS. Dobrodošla so tudi vsa zunanja opozorila na tožilske napake pri delu. Poročilo s takšno vsebino pa le težko služi temu cilju.

Generalna državna tožilka je varuhinjo človekovih pravic že povabila, da bi se srečali, kar bi bila priložnost tudi za odstranitev nesporazumov glede pristojnosti, nalog, pooblastil in vloge državnega tožilstva v pravnem redu. Žal se varuhinja temu vabilu zaenkrat še ni odzvala.

Aleš Butala, vrhovni državni tožilec

Vodja Pravno informacijskega centra Vrhovnega državnega tožilstva RS